

2. Вашуленко М.С. Рідна мова: Підруч. Для 3кл./ М.С. Вашуленко, О.І. Мельничайко. – К.: Освіта, 2003. – Ч.ІІ. – 112с.
2. Вашуленко М.С. Українська мова: Підруч. Для 4кл. загальноосвіт. навч. закладів / М.С. Вашуленко, С.Г. Дубовик, О.І. Мельничайко; За наук. ред.. М.С. Вашуленка. – Харків: Сидня, 2012. – Ч.ІІ. – 128с.
3. Програми для 2-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Частина 1 / Тищенко В.В., Данілавічотє Е.А., Гаврилова Н.С. / За ред. М.К. Шеремет – К.: Неопалима купина, 2006. – 360 с.

УДК 376:3646896-053.2/.6](477)

Рецензент[^]
Дегтяренко Т. М.,
доктор педагогічних наук, професор

СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ МОДЕЛІ ДОПОМОГИ АУТИЧНИМ ДІТЬМ В УКРАЇНІ

Гужва М. А.

У статті систематизовано наукові факти, які наведено у останніх наукових публікаціях з проблем організації навчання та виховання аутичних дітей у країнах далекого та близького зарубіжжя. На основі існуючих в інших країнах систем допомоги дітям з аутичним спектром порушень визначено модель допомоги цій категорії дітей на регіональному рівні.

Ключові слова: аутичний спектр порушень, аутизм, соціальна інтеграція, інклюзивне навчання, корекційне навчання, система допомоги.

Становление новой модели помощи аутическим детям в Украине

В статье систематизированы научные факты, которые приведены в последних научных публикациях по проблеме организации обучения и воспитания аутических детей в странах дальнего и близкого зарубежья. На основе существующих в других странах систем помощи детям с аутическим спектром нарушений определенно модель помощи этой категории детей на региональном уровне.

Ключевые слова: аутический спектр нарушений, аутизм, социальная интеграция, инклюзивное обучение, коррекционное обучение, система помощи.

Formation of a new model of care for autistic children in Ukraine

In article the scientific facts which are given in the last scientific publications on a problem of the organization of studies and education of autism children in the in the countries of distant and near foreignness. On the basis of systems of the help existing in another countries to children with an autistic range of violations definitely model of the help of this category of children at regional level.

Key words: autism spectrum of violations, autism, social integration, nklyuzivne studies, korekciyne studies, system of help.

Постановка проблеми. Спектр аутичних порушень – це спектр багатоманітних різновидів, відмінностей, відхилень і порушень, для яких характерним є порушення соціальної інтеграції і небажання, навіть боязнь аутичних людей вступати в будь-який контакт із суспільством, зокрема зі своїм оточенням. Коли ці недоліки долаються, для аутичної дитини відкривається змістовний світ життя, при цьому аутичне усамітнення та відчуження від свого оточення поступово стирається.

З поміж викликів, що постали перед нашим суспільством, надзвичайно гострим є забезпечення рівного доступу до освіти аутичних дітей, оскільки вони потребують спеціальних умов виховання, корекційного навчання та розвитку особистості у форматі соціальної інтеграції їх у реальне життя.

Аналіз актуальних досліджень. Останнім часом означена проблема стала гостро актуальною стосовно дітей з аутистичним спектром порушень, навчання та виховання яких, потребує особливих підходів, навіть у організації самого процесу.

Цю тему у своїх наукових працях досліджували такі науковці, як Д.І. Шульженко, В.В. Тарасун, Т.В. Скрипник, О.С. Никольська, Л.Г. Нурієва, Г.М. Хворова, К.С. Лебединська, К. Гилберг, Т. Питерс та ін. [2; 3; 4 та ін.]

Мета статті. На основі систематизації наукових фактів наведених у останніх наукових публікаціях з проблем організації навчання та виховання аутичних дітей у країнах далекого та близького зарубіжжя, визначити модель допомоги цій категорії дітей на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. За останні роки вже було практично доведено, що аутизм піддається психолого-педагогічній корекції. За умови адекватно підібраних медичних та корекційно-педагогічних заходів такі діти демонструють істотну позитивну динаміку, а ненадання дітям з аутизмом та їх родинам відповідної професійної допомоги є порушенням права дитини на дефектологічну допомогу, яка гарантована їм державою [1].

Дуже важливим є питання вчасної ранньої діагностики та психолого-педагогічної допомоги дітям з аутизмом та їх батькам. За даними наведеними у дослідженні Скрипник Т.В. можна скласти картину системної допомоги аутичним особам у інших країнах [2].

Так наприклад Данія – перша країна, у якій почали надавати спеціалізовану допомогу аутичним особам (з 1920 р.). З урядових структур їм безпосередньо допомагають Міністерство освіти і Міністерство соціального захисту. З установ, які займаються дітьми з аутизмом, найбільш відомий науково-методичний центр аутизму, у який входять: корекційний центр для 40 аутичних осіб від 3 до 20 років, ферма (15 вихованців старше 18 років) майстерні, два будинки-інтернати. Діяльність науково-методичного центру аутизму контролює Рада Національної асоціації з проблем аутизму.

У багатьох країнах Західної Європи і США система допомоги особам з аутизмом існує понад 30 років. Визначено особливості організації цієї системи, властиві певною мірою різним державам: децентралізованість, а також велика роль громадських об'єднань батьків. На початку 70-х років ХХ ст. в США організовано інформаційно-довідкову службу з проблем аутизму. Ця національна інформаційна кампанія і досі не припиняє свою роботу. З 80-х років у США прийнято положення про обов'язкове навчання аутичних дітей. У 1992 р. у Гаазі на IV Конгресі Європейської Асоціації "Аутизм-Європа" прийнята "Хартія для осіб з аутизмом", що гарантує їм право на навчання.

В Ізраїлі в будь-якій поліклініці можна отримати направлення для діагностики аутизму в дитини у віці від віроку і старше. Окрім цього, фахівці Центру перевірки аутизму періодично читають лекції лікарям з цієї теми, і просять розповсюджувати інформацію далі серед населення, щоб якомога більше ізраїльтян мало найповніші відомості з питань аутизму.

У Нідерландах є низка установ, куди можуть направляти аутичних дітей: дошкільні центри догляду за дітьми в денний час, медичні денні центри, психіатричні денні стаціонари, спеціальні дошкільні установи. Для надання допомоги дітям дошкільного віку в денний час, коли батьки працюють, можна відправити їх до будь-якої з перерахованих установ.

У Польщі головний центр для аутичних осіб є фундація "Синописис", заснована ще в 1989 році. У "Синописис" працює 100 психіатрів, тренерів, терапевтів, психологів. На основі фундації створено: Центр для аутичних дітей, дитячий садок для 18 малюків, майстерня, де працює 24 дорослих аутичних осіб, які самостійно виготовляють біжутерію, фігурки з глини, створюють вітражі.

У Росії на сьогодні поступово складається система допомоги дітям, підліткам і юнакам із синдромом дитячого аутизму. У Москві і Санкт-Петербурзі проблему надання допомоги особам з аутизмом вивчають десятиліттями. Створені численні батьківські громадські об'єднання, які опікуються вирішенням цієї проблеми на практиці. Останніми роками крім недержавних установ з'явилися й державні, які заявляють про свою готовність до виховання та навчання аутичних дітей і підлітків. Серед відомих закладів, які опікуються аутичними особами – Центр "Наш сонячний світ", Центр лікувальної педагогіки, лабораторія змісту і методів навчання дітей з емоційними порушеннями Інституту корекційної педагогіки РАО; інтеграційна школа «Ковчег», державний Центр психолого-медико-соціального супроводу

дітей і підлітків та багато інших. Класи для аутичних дітей відкрито у багатьох школах. Також успішною практикою є відкриття груп підготовки до школи аутичних дітей, які проводяться протягом навчального року у Центрі лікувальної діагностики в м. Москві. Коли така група була організована вперше (близько п'яти років тому), то педагоги стикнулися з труднощами: діти не хотіли сидіти у класі, майже кожній дитині був потрібен педагог за партою поруч з нею. А на кінець року було отримано хороші результати: діти навчилися сидіти у класі протягом 30 хв. та отримали перший досвід спілкування між собою. Вдалося знайти школу, яка погодилась прийняти цю групу, – так організовано було перший клас, в якому було 7 дітей з розладами спектра аутизму.

В Україні допомога аутичним дітям зараз перебуває в стадії формування, але вже має власні теоретичні та практичні досягнення. Цю проблему досліджують такі науковці, як Т.В. Скрипник, Д.І. Шульженко В.В. Тарасун, Г.М. Хворова та ін. Водночас наявні значні здобутки вітчизняної науки в галузі медичного супроводу та біохімічної корекції аутизму, які були досягнені завдяки А.П. Чуприков, І.А. Марценковський та ін. Також, в країні вже багато років працюють недержавні заклади з цієї проблеми: громадська організація підтримки осіб з аутизмом «Сонячне коло», батьківські об'єднання: «Школа-сходинки»; «Школа-життя»; «Дитина з майбутнього» та ін. Але на жаль всі ці заклади зосереджені в столиці, або по інших великих містах України. В регіонах взагалі майже відсутня рання діагностика та психолого-педагогічна допомога дітям з аутизмом та їхнім батькам. Такі діти знаходяться або на індивідуальному навчанні або в класах (групах) для дітей з іншими психофізичними порушеннями, де їм не надається належна допомога. Але певні зрушення в державній освіті поступово відбуваються, так 4 квітня 2013 року Міністерством освіти і науки України була підписана і затверджена комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт» розроблена з урахуванням сучасних тенденцій щодо інклюзивної освіти дітей з особливими потребами, а також – новітніх підходів до навчання та розвитку дітей з розладами аутичного спектра. Затвердження цієї програми дало певний старт у корекційному навчанні дітей, які знаходяться в масових дошкільних навчальних закладах по регіонах.

Вивчення стану практики з організації допомоги особам з аутизмом на регіональному рівні показало певні позитивні зрушення. Станом на 2009 р. у Чернігівській області були відсутні навчальні заклади (спеціальні класи і дошкільні групи), які надавали послуги дітям з аутизмом. На сьогоднішній час з 2013-2014 н.р. в загальноосвітній школі № 24 відкрився експериментальний 1 клас інклюзивної освіти, де навчається двоє дітей з діагнозом аутизм, та в дошкільному навчальному закладі № 52 в логопедичній групі для дітей з ФФНМ запровадили інклюзивне виховання і навчання аутичної дитини, для якої був розроблений індивідуальний план корекційного навчання за програмою «Розквіт».

Для того, щоб надалі було можливим зробити більше в галузі освіти в Чернігівській області, управління освіти Чернігівської міської ради за підтримки Чернігівського міського голови О. В. Соколова долучилося до Всеукраїнської соціальної акції підтримки дітей з дитячим аутизмом і разом з співтовариством особливих сімей «Ми разом» презентувало до Дня захисту дітей проєкт «Ми тут поруч!». Фото-проєкт «Ми тут поруч!» – це виставка фотопортретів дітей з розладами аутичного спектру. Метою цього проєкту є сприяння розповсюдженню інформації про важливість ранньої діагностики та організації корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Все зазначене вище свідчить про готовність суспільства розпочати допомогу особам з аутичним спектром порушень. Але наведені факти дають підстави для ствердження, що найбільш активно та цілеспрямовано відбувається становлення моделі допомоги дітям з раннім дитячим аутизмом в столиці та великих містах країни, а в межах певних адміністративно-територіальних одиницях (областях, районах, селищах) ця проблема залишається недостатньо вирішеною. Тому існує потреба у розробці моделі допомоги аутичним дітям на регіональному рівні.

Література

1. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» № 2961-IV від 06.10.2005 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2006. – № 2–3. – Ст. 36. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму : монографія / Скрипник Т.В. – К. : Фенікс, 2010. – 367 с.
3. Чуприков А.П. Розлади спектра аутизму: медична та психолого-педагогічна допомога / Чуприков А.П., Г.М. Хворова. – Л. : М., 2012. – 200 с.
4. Шульженко Д.І. Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей / Шульженко Д.І. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. – 381 с.

УДК: 37.018.15:376(47+57)“20”

Рецензент
Супрун М.О.,

доктор педагогічних наук, професор

ПЕДАГОГІЧНА ПРОСВІТА БАТЬКІВ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ДЕФЕКТОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХХ СТОЛІТТЯ

Єжова Т.Є.

В статті узагальнено досвід педагогічної просвіти батьків дітей з порушеннями психофізичного розвитку протягом ХХ століття; окреслено шляхи його вдосконалення та можливості використання в сучасних умовах.

Ключові слова: *дефектологічна література, педагогічна просвіта батьків*

Педагогическое просвещение родителей в отечественной дефектологической литературе XX столетия

В статье обобщен опыт педагогического просвещения родителей детей с нарушениями психофизического развития на протяжении XX столетия; определены пути его усовершенствования и возможности использования в современных условиях.

Ключевые слова: *дефектологическая литература, педагогическое просвещение родителей*

Pedagogical enlightenment of parents in special education literature of the XXth century

The experience of pedagogical enlightenment of parents of children with special needs, forming in the XXth century, is generalised; the ways for development and implementation of acquired experience in present day conditions are singled out.

Keywords: *special education literature, pedagogical enlightenment of parents*

В дослідженнях багатьох вчених показано, що сім'я значно більшою мірою, ніж інші інститути виховання, здатна поступово прилучати дитину до соціального життя, поетапно розширювати її світогляд і життєвий досвід (Т. Алексеєнко, Ж. Петрочко, О. Сухомлинська, І. Трубавіна та ін.).

Провідна роль сім'ї у процесі соціалізації та соціальної адаптації дітей з порушеннями розвитку відзначається в роботах багатьох авторів. Часто сім'я є одним з істотних, а в деяких випадках практично єдиним ресурсом розвитку особистості особливої дитини, що стимулює процес її соціалізації та самореалізації (Л. Борщевська, Л. Вавіна, І. Іванова, А. Колупаєва, Т. Скрипник, В. Ткачова та ін.). При цьому дослідники підкреслюють, що діти з порушеннями розвитку потребують підвищеної допомоги та захисту дорослих, а їхня доля значною мірою залежить від позиції найближчих родичів. Тому в останні роки у педагогіці зростає інтерес до проблеми сімейного виховання таких дітей. Для проведення успішної роботи з адаптації, лікування та навчання дітей із проблемами в розвитку педагогі та психологи рекомендують проводити роботу з оточенням дитини та, насамперед, з батьками, тому що саме їхній вплив є визначальним для формування життєвої компетентності дитини.